

VNG-reactie op concept bestuurlijk afwegingskader asielopvang 15 augustus 2016

Noodzakelijke omvang

voor de eenduidigheid van Rijks- en regionale/gemeentelijke communicatie is het van belang dat het stuk eenduidig uitspreekt:

- wat de noodzakelijke omvang is van het benodigd aantal structurele opvangplekken azc landelijk en per provincie. Op pag. 2 bovenaan is sprake van een benodigd aantal opvangplekken van 53.000 ultimo 2016. Is dit ook het gewenste aantal waar we voor ultimo 2017 van uit moeten gaan en wat is op hoofdlijn de aan te houden spreiding per provincie?
- wat de omvang is van de "substantiële buffer" van plekken die op korte termijn beschikbaar moet kunnen zijn en ook daar de gewenste spreiding?

In de notitie worden geen streefgetallen per provincie genoemd, maar wel spreiding als afwegingscriterium ingebracht. In het verleden zijn AZC's geopend met criteria als werkgelegenheid en leegstaand vastgoed. Deze bestaande AZC's zijn niet met het nu voorgestelde afwegingskader geopend. Niet duidelijk is wat de consequentie hiervan is.

De cijfers over aantallen opvangplekken moeten mede in het eerder gehanteerde landelijk perspectief worden geplaatst, voordat er op provinciaal niveau een afweging c.q. streefgetal kan worden gemaakt.

Maatschappelijk draagvlak als afweging

Zowel bij de uitgangspunten (punt 4) als bij het uiteindelijke afwegingskader (punt 5) komt het aspect van het bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak onvoldoende tot zijn recht en wordt het teveel ondergeschikt gepresenteerd t.o.v. met name de bedrijfseconomische afwegingen. Bij de uitgangspunten wordt alleen opgenomen dat "locaties die in de realisatiefase zitten" en "waar sprake is van een onomkeerbare situatie met een bestuursovereenkomst, een zakelijke overeenkomst en een geaccordeerde businesscase" worden gerealiseerd. Dat doet onvoldoende tot geen recht aan die situaties waar juist een gecompliceerd traject van realiseren van maatschappelijk draagvlak en bestuurlijke besluitvorming op raadsniveau aanleiding moet zijn om een locatie die op 29 juni jl. nog niet "in de realisatiefase" zat, toch verder in ontwikkeling te brengen. De overheid verliest zowel op Rijks als lokaal niveau haar geloofwaardigheid als we dat soort omstandigheden niet zwaarder meewegen. Dat betekent een andere formulering van het op 1 na laatste punt van de uitgangspunten ('locaties die in de realisatiefase zitten worden gerealiseerd') en het naar voren halen en prominenter presenteren van punt V van het uiteindelijke afwegingskader "Bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak".

Verantwoordelijkheidsverdeling

Er is een behoefte aan heldere en frequente communicatie over verwachtingen m.b.t. instroom en de effecten hiervan op het te voeren beleid. Gemeenten snappen dat prognoses onzeker zijn en de instroom door veel factoren beïnvloed worden, maar de inschattingen die landelijk gemaakt worden kunnen gemeenten helpen het gesprek hierover goed te voeren en de discussie niet te laten kapen door 'tegenstanders'.

Het afwegingskader dient daarom duidelijker te omschrijven wie waar over gaat. Afgelopen periode is door het COA bij sommige gemeenten de vraag neergelegd om locaties te heroverwegen. Het beeld is nu dat gemeenten eigenstandig kunnen inschatten en bepalen of locaties al dan niet nodig/gewenst/betaalbaar etc. zijn. Duidelijk moet zijn dat het rijk het beleid en de kaders bepaalt en de benodigde hoeveelheden bedden (en de verdeling over de regio's) en dat de regionale regietafels zorgen dat het aanbod hier op aansluit. Het COA beoordeelt vervolgens de financiële haalbaarheid. Voor velen is deze rolverdeling nu onhelder.

Er dient een heldere demarcatie te worden aangebracht in de rollen en verantwoordelijkheden van de Rijksoverheid/ het COA, de regionale regietafels en de gemeenten. In onze optiek is de staatssecretaris (met het COA als uitvoeringsorganisatie) degene, die als eindverantwoordelijke beslist over het aantal noodzakelijke opvangplekken. Gemeenten en regietafels kunnen geen verantwoordelijkheid nemen voor de businesscases en daarover beslissen. De Staatssecretaris moet dus ook besluiten over de gewenste buffercapaciteit. Daarnaast dient hij de businesscases van de bestaande locaties te beoordelen en aan te geven wat dan noodzakelijke extra capaciteit is.

Vervolgens kan aan de regietafels medewerking worden gezocht om deze noodzakelijke capaciteit te realiseren.

Als verantwoordelijkheden duidelijk zijn belegd zijn gemeenten daarmee geholpen. Daarbinnen kan dan een nadere afweging worden gemaakt. Het is van belang dat gemeenten transparant en helder kunnen laten zien waarom binnen hun gemeente wél een opvanglocatie komt en in een andere gemeente niet. Het afwegingskader dat er nu ligt is daarin te vaag. Welk van de aspecten is nu het belangrijkste, hoe vindt de weging plaats t.o.v. andere locaties? Dit zou geen primaire verantwoordelijkheid moeten zijn van de regionale regietafels.

Opvang en huisvestingstaakstelling

Wij zijn het eens met de stelling, dat gemeenten extra inspanning moet verrichten om de achterstand in de vervulling van de taakstelling in te lopen en zo de beschikbare capaciteit in de AZC's voor asielzoekers te vergroten. Uit de notitie is niet duidelijk of het aantal geplaatste statushouders in absolute zin is verhoogd. Hoewel de achterstand is opgelopen kan het zijn dat gemeenten meer mensen hebben geplaatst. Als dat zo is mag dat ook wel vernoemd worden.

Het doorstroomprofiel in absolute aantallen is van belang. Immers bij een hogere uitstroom en een lagere instroom zal de (buffer)capaciteit beschouwd moeten worden t.o.v. de plannen. Dat wordt in deze notitie onvoldoende onderkend. Ook al lijkt nu de achterstand in het aantal statushouders toe te nemen, dat kan met een hoog uitstroomcijfer van gemeenten - gegeven de instroom - snel veranderen.

Grootte van de opvang

We zouden - juist nu de druk minder groot is - in het beleidskader moeten streven naar (een voorkeur voor) kleinere locaties, waarbij in slimme samenwerking ook met andere voorzieningen bedrijfsvoeringselementen mee kunnen worden genomen. Kleinere locaties zijn vaak beter voor draagvlak, allerlei verzorgingsaspecten en voorzieningen zijn vaak beter lokaal te regelen (voeding etc.). Er kan beter gewerkt worden aan de zelfstandigheid van de asielzoeker en de integratie kan al starten bij het eerste verblijf in Nederland.